

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku H.O.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Warszawie
Oddział Regionalny [...]

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 września 2017 r.,

zażalenia wnioskodawcy

na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 11 stycznia 2017 r.,

uchyla punkt I zaskarżonego postanowienia.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 listopada 2016 r. Sąd Apelacyjny [...] oddalił apelację wnioskodawcy H. O. od wyroku Sądu Okręgowego [...] z dnia 20 kwietnia 2016 r., którym oddalono odwołanie wnioskodawcy od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w [...] Oddziału Regionalnego [...] z dnia 23 września 2015 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy.

Po rozprawie apelacyjnej wnioskodawca 25 listopada 2016 r. złożył w Sądzie Apelacyjnym wniosek o doręczenie odpisu powyższego orzeczenia Sądu

Apelacyjnego, a w dniu 12 grudnia 2016 r. złożył w placówce pocztowej operatora publicznego wniosek o doręczenie powyższego wyroku wraz z uzasadnieniem oraz wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi kasacyjnej od tego orzeczenia.

Postanowieniem z dnia 11 stycznia 2017 r., Sąd Apelacyjny [...] na podstawie art. 328 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. odrzucił jako spóźniony wniosek H. O. o doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem.

Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca został prawidłowo pouczone na ostatniej rozprawie, że termin na złożenie wniosku o doręczenie odpisu wyroku oraz jego uzasadnienia wynosi 7 dni od daty wydania wyroku. W dniu wydania wyroku, wnioskodawca domagał się doręczenia jedynie odpisu wyroku. Sąd, powołując się na art. 387 k.p.c., stwierdził, że termin do złożenia wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem upłynął w dniu 2 grudnia 2016 r., więc wniosek w tej kwestii złożony dopiero 12 grudnia 2016 r. (data stempla pocztowego), wpłynął już po upływie ustawowego terminu, dlatego podlegał odrzuceniu.

Powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego w jego pkt I. pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżył zażaleniem, zarzucając naruszenie:

1. art. 328 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez ich wadliwe zastosowanie w sytuacji, gdy wnioskodawca, który osobiście uczestniczył w rozprawie w dniu 25 listopada 2016 r., a nie był w tym postępowaniu reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, złożył zaraz po rozprawie pismo, które powinno zostać potraktowane jako wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku, gdyż tylko takie pismo otwierało wnioskodawcy drogę do wywiedzenia skargi kasacyjnej od niekorzystnego dla niego wyroku Sądu Apelacyjnego. Wnioskodawcy zależało na skorzystaniu z możliwości wywiedzenia skargi kasacyjnej od przedmiotowego wyroku, a nie na uzyskaniu jedynie odpisu wyroku;

2. art. 387 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c. przez wadliwe ich niezastosowanie w sytuacji, gdy treść pisma z 25 listopada 2016 r. oraz cel, dla którego istniała potrzeba uzyskania przez wnioskodawcę odpisu wyroku, pozwalała przyjąć, że pismo to jest, zgodnie z treścią art. 387 § 1 i § 3 k.p.c.,

wnioskiem o doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego, a nie tylko wyroku, skoro brak uzasadnienia uniemożliwia wywiedzenie skargi kasacyjnej (art. 398⁵ § 1 k.p.c.).

Żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego w pkt I. postanowienia Sądu Apelacyjnego [...] oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa (kasy Sądu Apelacyjnego [...]) na rzecz pełnomocnika ustanowionego z urzędu adwokata W. B. kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych, powiększoną o opłatę sądową od zażalenia 30 zł, którą wyłożył za wnioskodawcę pełnomocnik.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o doręczenie uzasadnienia może być zgłoszony nie tylko przez profesjonalnego pełnomocnika, ale również przez samą stronę. Czynność ta nie jest bowiem objęta przymusem adwokacko-radcowskim, nie jest ona czynnością bezpośrednio związaną z postępowaniem przed Sądem Najwyższym. Pierwszą czynnością objętą przymusem jest dopiero wniesienie skargi kasacyjnej lub zażalenia.

Zgodnie z art. 328 § 1 k.p.c. w zw. z 391 § 1 i 387 § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji w sprawach, w których zmieniono zaskarżony wyrok, sporządza uzasadnienie na żądanie strony, zgłoszone w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji wyroku. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w razie złożenia wniosku o doręczenie odpisu wyroku przez profesjonalnych pełnomocników wykładnia językowa tego oświadczenia przesądza o treści czynności i uzasadnia zakwalifikowanie wniosku jako żądania wydania odpisu orzeczenia w trybie art. 9 § 1 k.p.c. Takich surowszych mierników staranności nie można jednak stosować do wykładni oświadczeń zawartych we wnioskach składanych osobiście przez stronę. Strona działająca osobiście może mieć trudności z właściwym, prawniczym określeniem żądanych dokumentów i do sądu należy wyjaśnienie i usunięcie wątpliwości co do właściwej intencji i zamiaru strony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2016 r., IV CZ 107/15, LEX nr 2023789 i przytoczone tam orzecznictwo).

W judykaturze Sądu Najwyższego wyrażono też pogląd, że do wniosku o doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem ma zastosowanie art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c., a zatem oczywiste niedokładności pisma nie stanowią przeszkody do nadania mu biegu i rozpoznania we właściwym trybie. W szczególności dotyczy to sytuacji, gdy wniosek o doręczenie wyroku jest niejednoznaczny w swojej treści, a został złożony w terminie z art. 387 § 3 k.p.c., przez stronę niereprezentowaną przez profesjonalnego pełnomocnika i wykazującą się nieporadnością. W takiej sytuacji, gdy z okoliczności złożenia wniosku o doręczenie wyroku wynika w sposób niebudzący wątpliwości, że strona składa go w celu wniesienia skargi kasacyjnej, należy doręczyć jej odpis wyroku z uzasadnieniem, choćby w swoim piśmie procesowym nie zawarła wyraźnego sformułowania o doręczeniu uzasadnienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., III UZ 2/15, LEX nr 1747851).

W ocenie obecnego składu Sądu Najwyższego zasada ta ma zastosowanie zwłaszcza do sytuacji, gdy strona przegrała sprawę i otrzymanie wyłącznie odpisu wyroku nie ma dla niej żadnego znaczenia (z wyłączeniem celów archiwalnych). W takiej sytuacji domaganie się odpisu wyroku ma na celu przede wszystkim rozważenie przez stronę wniesienia skargi kasacyjnej bądź zażalenia, do czego niezbędne jest poznanie pisemnych motywów rozstrzygnięcia.

Reasumując – złożenie przez osobę, która przegrała sprawę, niebędącą prawnikiem, wniosku o nadesłanie odpisu wyroku, powinno z reguły prowadzić do oceny, że wniosek taki zawiera żądanie nadesłania wyroku z uzasadnieniem; szczególnie, gdy z pisma strony wynika jej nieporadność. Taka wykładnia art. 328 § 1 k.p.c. koreluje z zawartą w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, opierając się na pewności prawa, rozumianej jako zespół cech przysługujących prawu, które zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne. Z art. 2 Konstytucji wynika nakaz adresowany do wszystkich organów stosujących prawo, by stosowały wykładnię zgodną z Konstytucją i starały się nadawać interpretowanym przepisom sens najbardziej odpowiadający wartościom chronionym konstytucyjnie. Zasada ochrony zaufania obywateli do Państwa i stanowionego przez nie prawa w znacznej mierze pokrywa się treścią z wypracowaną na tle europejskiej Konwencji o ochronie praw

człowieka i podstawowych wolności przez Europejski Trybunał Praw Człowieka zasadą przewidywalności prawa.

Ad casum z pisma wnioskodawcy, będącego z wykształcenia rolnikiem, z dnia 25 listopada 2016 r. wynikała nieporadność przejawiająca się między innymi omyłkowym określeniem wydanego wyroku jako „postanowienia”. Dopiero jego następne pismo precyzowało wyraźnie żądanie nadesłania wyroku z pisemnym uzasadnieniem, choć również ono nie cechowało się prawniczym profesjonalizmem. W tych okolicznościach należało przyjąć, iż skarżący, występujący w procesie bez profesjonalnego pełnomocnika, mimo formalnego potwierdzenia na rozprawie zrozumienia pouczenia o terminie i sposobie zaskarżenia wyroku, faktycznie, z powodu stresu towarzyszącego zwykle rozprawie, nie zrozumiał w pełni treści tego pouczenia. Prowadzi to do konkluzji, że po uzupełnieniu i sprecyzowaniu wniosku, Sąd powinien był doręczyć skarżącemu odpis wyroku wraz z pisemnym uzasadnieniem.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Stosownie do § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714) w sprawie cywilnej, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu, koszty, o których mowa w § 2, sąd przyznaje po wykazaniu bezskuteczności ich egzekucji.

Przepis ten konstruuje zasadę przyznania od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej przysługujących adwokatowi z urzędu, zasądzonych uprzednio w ramach rozliczenia kosztów procesu od strony przegrywającej (art. 98 § 1, art. 122 k.p.c.), dopiero po wykazaniu bezskuteczności ich egzekucji. Odpowiada to ogólnym zasadom rozstrzygania o należnościach adwokackich, w świetle których wyegzekwowanie przez adwokata ustanowionego z urzędu w całości należnych mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z kosztów procesu zasądzonych od strony przeciwnej skutkuje zaspokojeniem jego roszczenia w

stosunku do Skarbu Państwa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2011 r., III CZ 25/11, LEX nr 864008).

Ponieważ obecnie nie jest znana strona ostatecznie przegrywająca sprawę, Sąd Najwyższy nie orzekł w kwestii zwrotu kosztów adwokata z urzędu.

kc